

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԱՊՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼԷՆ

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԱՊՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼԷՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած է, ամբողջ 11րդ շրջանի (95 օգոստոս.—96 մայիս) բաժնորդագիրն է 20 ֆր. կանխիկ: Կարելի է նաեւ բաժնորդագրութիւն քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն մէկ ամսականը 2 1/2 ֆր.: Հաշուելով և 1896 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով:

Նամակ և ծրար պէտք է գրել հետևեալ հասցեով. M. POEUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

ԺԱՍՏԱՐԻ ԹԻԻ 67

1896 ՄԱՐՏ 23
1896 ՄԱՐՏ 13 (2. 8.)

ՅՈՐԵՐԵԱՆՔԻ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կոժ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Գարտաւոր չէ վերագրածունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Դատուցու մեծ կընդունուին հարեւն և ֆրանսերէն լեզուով: Մանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարծէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

“ԱՐՄԵՆԻԱ”

ԺԱՍՏԱՐԵՐԶԱՆԻՆ

(1895 ՕԳՈՍՏՈՍ — 96 ՄԱՅԻՍ)

Անոնք որ 11րդ տարեշրջանի ըսկզբէն (1895 օգոստոս) բաժնորդագրուած են և կուզեն շարունակել մինչեւ այս շրջանի վերջը (1896 մայիս 31 Ն. Տ.), կը պարտին վճարել ամբողջ 11րդ շրջանին համար բաժնորդագիրն 20 ֆրանգ միայն զոր կարող են նաեւ մաս առ մաս վճարել կանխիկ:

Այսուհետեւ 11րդ շրջանի սկզբէն բաժնորդագրութիւն չընդունուիր, այլ 1896 մարտ ամսէն և կամ յետագայ սեւէ ամսի դըլիսէն (Ն. Տ.) սկսելով քանի ամսի համար որ ուզուի, ամսականը 2 1/2 ֆրանգի հաշուով և 1896 մայիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով:

Անոնք որ կը փափաքին Արմենիան ստանալ, բայց կարողութիւն չունին ամսական 2 1/2 ֆրանգ լրագրի վճարելու, ամսական մէկ ֆրանգի հաշուով կարող են բաժնորդ գրուիլ քանի ամսի համար որ ուզեն, 1896 մա. յիս ամսէն անդին չանցնելու պայմանով և տարեկան 20 ֆրանգ կամ ամսական 2 1/2 ֆրանգ վճարողութիւնը ծառայողութիւնը մի բաժնորդի ծրարին մէջ դրուելով իրենց թերթ ամսանց հասցէի: Բաժնորդագիրն կանխիկ պէտք է զրկեն, գէթ մէկ մէկ ֆրանգ հասցունելով մեզ կանոնաւորապէս ամեն ամսի սկիզբը, եթէ չեն կարող մի քանի ամսականը մէկէն զրկելու:

Կը խնդրուի մեր հին բաժնորդներէ որ իրենց բաժնորդագրութիւն վերանորոգած ժամանակ իրենց զըրկուած Արմենիայի վերջին թիւերէ մէկէն դատին որի վրայ հասցէն զրկուած է, իրենց նամակի մէջ գնելով զրկեն մեզ: Այս կերպով չփոխութիւններին առջեւ կառնուի իրենց անուն վերստին արձանագրուած ժամանակ: Նշանակաւ եթէ մէկը ուզէ իր հասցէ փոխել, անպատճառ պէտք է որ իր նոր հասցէի հետ մեզ զրկէ նաեւ իր հին հասցէ որով կատանար լրագիրը:

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինքնախաբուրիւն. — Նամակ թիւրքիսէն (Կ. պոլիս). — Նամակ թիւրքիսէն (Վան). — Փաղուածներ Անգլիայի Կապոյտ տետրակէն. — Թիւրքիսէն լուրեր. — Արտասանման լուրեր. — Մանուցումներ. — Բաւարիական (Ինչ և մեղք):

ԻՆՔՆԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ

Մեր բախտէն հիմայ ազգը խաբարին է որ ազգասէր կըսեն և երբոր մէկը երէտ հրապարակին վրայ կանչէ թէ « Մենք ըրինք » կամ « Մենք յաղթեցինք », այն օր գետին պէտք է որ դիմանայ որովհետեւ ծափահաւը երկ հերքէ չէ, ոտքերով գետինն ալ կը ծեծեն. իսկ եթէ մի ուրիշ երէտ թէ « Եղբայրներ, կ'աղաչեմ, դեռ չյաղթեցինք », անոր ալ գլխին կը ծեծեն, այդ ուրացողին, որ յաղթութիւն չ'ընդունիր:

Երկու օր առաջ մի յայտնի անձ խօսակցութեան մը մէջ իր կարծիք կը յայտնէ. « Այս արիւն պարագա եղ չթափուեցաւ, կըսէ, ինչո՞ւ կը

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՉ Է ՄԵՂՔԸ

(Շար. 66րդ քառէն եւ վերջ)

Ը

Չարչարանքի շարաթը. աւագ հինգ շարթի օր, Բատա կանուի ելաւ ու մտադիր էր եկեղեցի ելթալ բայց մարմնական զօրութիւնները մերժեցին իրեն հնազանդիլ: Ուստի տուն մնաց: Մոռոններն ու ամուսինն երբոր եկեղեցիէն վերադարձան, ինք դեռ անկողին կը պառկէր:

— Դեռ չեղար, Բատա, հարցուց Սթոյչո:

— Չեմ կրնար, Սթոյչո, պատասխանեց: Երեւ կուգեմ, բայց չեմ կրնար: Ներեցէք ինծի: Մօրս ըսէ որ չբարկաւ նայ:

— Ինչո՞ւ պիտի բարկանայ...: Բայց դուն այն աստիճան հիւանդ չես: Կուգե՞ս առիթ բժշկել կանչեմ:

— Պէտք չէ, պատասխանեց Բատա:

— Պէտք է որ կանչեմ ու դուն առողջանաս: Կերպեմ որ պիտի կատարեմ փափաքդ:

սարսափինք. ամեն ազգ ալ արիւն կը թափէ և ուրիշ ազգեր մեզմէ աւելի կորուստ ունեցած են. Յրանսա վաթերթի վրայ երեք հարիւր հազար մարդ կորսնցուց. մենք գոնէ արիւն թափել սով. եղանք և մեր օգուտն այն եղաւ որ ինքզինքնիւ Եւրոպային ճանչցունել տուինք »:

Այս « արիւն թափել-սովորեցանք » ըսողը յայտնապէս ստեղծ, որովհետեւ ինք արիւն չէ թափած, հետեւապէս չսովորեցաւ. և ո՞վ կրնայ ըսել թէ հարիւր հազար մարդ կորսնցուցինք արդեօք թէ հարիւր հազար ոչխար. սակայն այս լատենտութեամբ որ մեղի ինքնախաբուրիւն կը տանի, ուղիղ մինչեւ զահալէթ կ'երթանք:

Բայց հոգ մի ընէք, մենք չենք որ պիտի երթանք, մեր փոխարէն ուրիշներ կը խրկենք, որովհետեւ դեռ մեզմէ կաթիլ մ'արիւն դուրս չ'եկաւ. արիւնը հայը կը թափէ իր ընտանիքով և իր զաւակով, աչքին առջեւ ու արգանդին մէջ. իսկ մենք կազմ ու պատրաստ կը սպասենք թախտած արեան փառքն մեզի սեփականելու:

Անկալ գողութիւն է:

Այս լատենտութեամբ թուրքն

Բատա ծպտեցաւ: — Մի' խնդար, Բատա, ճշմարիտ կը սեմ. Գիտեմ որ չես հատար ինծի: Հաւատա՞, ես քու ուզածէդ աւելին պիտի ընեմ...: Ե՛հ, Բատա, Բատա, չես ցար ինծի: Չե՞ս ցար մեր զաւակը, ըսաւ Սթոյչո: Թէեւ կը ծածկէր կիներ իր սրբտին վրայ ծանրացած զգացումը և վատահէր որ երկար չպիտի ապրի, բայց բոլոր ոյժը կը գործածէր չհաւատալու, այլ հիմա բոլորովին համոզուեցաւ...:

— Բատա, առանց սիրտդ ցաւելո՞ւ պիտի թողուս մեզ, ըսաւ Սթոյչո, թէեւ չէր ուզեր առաջին խօսքեր ըսել, ինչո՞ւ կը շտապէս հոն երթալու:

— Ինծի հոն աւելի աղէկ է...: Աստուծոյ գէշեմը պիտի բժշկէ վերջ, քանի որ այս աշխարհի մէջ չկայ մէկը որ բժշկէ...: Աս կուզէի ապրիլ ու սիրել Քեզ, բայց ի՞նչ ընեմ...: Մահը ալ կը կանչէ գիտ: Գիտեմ որ այն անգութ մարդերն ալ որ հիմա կը քարշին ինչ, գերեմանիս վրայ արցունք պիտի թափեն, և ասիկա կուրախացնի ու կը միտթարէ գիտ: Աս մէկուն գէշութիւն ըրած չեմ...:

— Ոչ ոք կը քարշի քեզ, ըսաւ կեսուրը: Գու գլխիդ եկածը կրնայ ուրիշի գլխին ալ գալ:

— Այդպէս է, այդպէս է, ըսաւ Բատա ու կեսուրին նայեցաւ: Ինծի համար պիտի լան միայն մայրիկը, հայրիկը, իմ մայրս, տէրտէրը և... Սթոյչո: Ուրիշ ոչ ոք: Մար-

ալ շարժեցաւ Պատի հետ պատերազմի ժամանակ որ ատեն ճախկներն աւան օր յաղթութիւն կը տանէին... թուրքին վրայ և կը ջախջախուէին դաշտին մէջ. թուրքն իր այդ ինքնախաբուրիւն պիտի տուէ ցորչափ Պաթու՞ ետ չէ առած. բայց նա ինքզինքն խաբելէն զատ Եւրոպային ալ կը խաբէ. իսկ մենք մեզի խաբելէն զատ Եւրոպային ալ կը խաբուինք:

« Ինչո՞ւ կը սարսափինք. ամեն ազգերն ալ արիւն կը թափեն » ճիշտ ինչպէս թուրքը կըսէ. « Ինչո՞ւ կը սարսափինք, ամեն ազգերն ալ պարտք ունին ». որին կը պատասխանէ Նալբաղեանց. « Թուրքիւն կը յիմարանայ երբ կը մխլթարուի ուրիշ ազգեւոր պարտքով. ազգեր իրենց պարտքի դէմ հանք ունին, երկաթուղի ունին և երկրագործութիւն ունին. քո հանքերդ անհաւաքօրծ կը մնան երկրի տակ, երկաթուղիդ օտարը խլած է և երկրագործութիւնդ աւերել ձեռքերովդ կը քանդես երբ կ'այրես դէշը և կըսպանես երկրագործը »:

Այս « կը յիմարանայ » բառ մեր յիմարներուն շատ լաւ կը յարմարի.

գիկ կը քարշին ինչ իրիւն թէ ես ինքս ուզած ըլլամ գէշութիւնս, ու պիտի ըսեն. « Աղէկ ու Աստուած տուաւ, Երկանը ծանրութիւն չտայ գոնէ »: Աս հոն, երկինք, ուր կայ արեւաբութիւն, ինծի պիտի դիմաւորեն խուճ մը հրեշտակներ ու պիտի տանին Աստուծոյ առջեւ. Աստուած մեղաւորները կարհամարհէ, և ոչ թէ դժբաղդ նահատակները...: Ա՛ս, ա՛ս, կաղաչեմ, կանչեցէ՛ք տէրտէրը, վրաս աւետարան կարդայ:

Երբոր տէրտէրն եկաւ, Բատա վերստին սկսաւ խօսիլ:

— Պէտք է պատրաստուիմ. Աստուծոյ առջև երևնալու: Մնա՛ք բարով...: Նստեցէ՛ք ամենքնիդ քովս: Ներէ՛, մայրիկ, ներէ՛, հայրիկ, ներէ՛, Տէր հայր, ներէ՛, մայրս, ներէ՛ դուն ալ, Սթոյչո: Աս ալ չպիտի տեսնեմ ձեզ:

— Աստուած ներէ, պատասխանեցին ամենքը միաձայն:

— Տուէ՛ք զաւակս, տուէ՛ք որդիս: Կեսուրը ընդաւ երախտան:

— Ներէ՛, սիրաւորս զաւակս, եւ մի' անիծեր քու անբաղդ մայրդ: Յանցաւոր չէ նա...: Եթէ մէկը մեղադրելիք ունիս, զայն ամենէն քիչ մեղադրելու ես:

Սթոյչո անոր քով նստաւ: Բատա գրկեց ամենքը կարգով ու համբուրեց: Սթոյչո գլուխն անոր կուրծքը դրաւ:

— Ահա այսպէս պիտի մեռնիմ:

— Զաւակս, սիրելի զաւակս, գոչեց

բայց մերիններ լոկ յիմար չեն և մե-
րը չեն, անոնք գետնէն ելած մեր գը-
խի անէծքն են. ո՛չ մէկ խելագար
փառասէր չպիտի ըսէր թէ « Մենք
յողթեցինք » և իր յիշողութիւն
կորսնցունող անմիտին որ Եւրոպա
տեսաւ ու լսեց, պէտք է՛ր թող տըր-
ուէր ըսելու թէ « Մեր օգուտն այն
եղաւ որ ինքզինքնիս Եւրոպային ճան-
չցունել տուինք... »

Ազգ մը հոգեւարքի մէջ ինչպիսի
չէ որ պիտի ճանչցուի. ազգ մը սովա-
մա՛հ, թափառակա՛ն, ցրտահա՛ր, կրօ-
նափոխ, գազանի լուծէն ելած և անոր
ծիրաններու մէջ ինկած :

Մեր վիճակի գիտակցութիւնն ու-
նենանք, խեղճ Հայեր. ազգերն ինք
նախար պէտք չէ լինին որ ապրին :

ՎԱՐԱՁ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՆՔԻԱՆ

Կ.պօլիս, 5/17 մարտ 96

Պատրիարք Սրբազանի հրաժա-
րականին խնդիրը ծանօթ է արդէն և
գիտէինք որ այսօր, չորեքշաբթի,
խառն ժողովին պիտի յանձնէր իր
հրաժարականը :

Վերջին պահուն խառն ժողովը
գումարել անկարելի ըլլալով, միաց
ուրբաթ օրուան (8/20 մարտ) :

Ս. Պատրիարք հօր եղած խնդ-
րանքներն ու ստիպումները՝ որպէս
զի իր ամօրին վրայ մնայ, թէեւ ի-
րենց արգիւնքն ունեցան և Նորին
Սրբազանութիւնը մի քիչ մեղմացաւ
իր որոշումը ետ անհետ համար, սա-
կայն վերջին պահուն չյուսացուած
պարագայ մը վրայ հասնելով, դար-
ձեալ կը պիտի իր հրաժարական տա-
լու համար :

Ս. Պատրիարքը կը փափաքէր որ
Տէրութեան հետ իր ունեցած յարա-

բերութիւններն ալ լաւ ըլլային յօ-
գուտ ազգին. ուստի ուզեց Սուլթա-
նին այցելել Պայրամին առթիւ և ա-
ռաջին օրը լուր զրկեց պալատը պատ-
րիարքարանի դափու քէհեաի Ֆրէն.
կեան Արահամ Էֆէնտիի հետ թէ
« Հայոց Պատրիարքը վաղը պալատ
պիտի գայ շնորհաւորել Պայրամի տօ-
նը և կուզէ իմանալ թէ պիտի ընդու-
նուի՞ » :

Գափու քէհեաի պալատ երթա-
լով Ս. Պատրիարքի այս լուրը հա-
ղորդեց իզգէթ պէյին որ անմիջա-
պէս կայսեր հաղորդելով, պատաս-
խան բերաւ թէ « Պալատի պաշտօ-
նեաները թիւրք ըլլալով, մի՛ գուցէ
անարգանք մը պատահի Պատրիարք
Սրբազանի եկած միջոցին. ուստի լա-
ւէ որ յետաձգէ իր այցելութիւնը » :

Գափու քէհեաի իզգէթ պէյի
պատասխանը հաղորդեց Ս. Պատ-
րիարքին որ տեսնելով իր անձին գէժ
եղած այդ տառիման տառիւթիւն մը,
կը խորհի ալ քաջուիլ պատրիար-
քական պաշտօնէն և տակաւին կը շա-
րունակէ պնդել իր հրաժարականի
վրայ :

Այսպէս չեմ կրնար ըսել թէ ի՞նչ
կը կունենայ այս խնդիրը և թէ ո՛վ
պիտի նկատուի յաջորդ Ամեն. իզ-
միրլեանի. բայց սա յայտնի է թէ ո-
րո՞նք չպիտի լինին Պատրիարք հա-
յոց :

Պ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՆՔԻԱՆ

Վան, 6/18 փետրուար 96

Կարելի է որ տեղեակ էք թէ Յա-
կան անձէ բաղկացած 2 թիւրք յանձ-
նախումբներ Պօլսէն ճամբայ ելած էին
ձմրան սկիզբը, ջարդերի պարագայ
ները քննելու համար հայաբնակ գա-

— Թո՛ղ լայ, կըսէին Քիսուրաի կի-
ները, սիրտը կը թեթեւնայ :

— « Աղորմեա, Տէ՛ր, ըստ մեծի ողոր-
մութեան քու » կարգաց քահանան :

— Տուէ՛ք... վար ձգեցէ՛ք... կը պո-
ռային մեռելախաղերը :

— Դեռ ժամանակ ունիք, ըսաւ
Սթոյնը :

— Թո՛ղ տուէք անգամ մը դեռ նայի,
ըսաւ պէօլիւք պաշին :

— Ե՛ւ, զաւակս, երթանք. ըսաւ
պառաւ Կանա : Ա՛լ սեւ հողի մէջ կը
պառկի նա :

Սթոյնը կը լռէր :

Հետեւեալ օր Սթոյնը և պէօլիւք-
պաշին Սթարա-Քլաւնիսի ստորոտը հաստ
հաճարի մը տակ նստած, կը խօսակցէին :

— Հայրս ու մայրս քրիստոնէայ էին,
և ես մզկիթ երթամ... Թիւրք չեմ ես :
Ասկէ վերջը թող գիտնան աղաներն ու
փաշաները թէ ո՛վ է խրիսթո Մութաֆը,
զոր իրենք Ահմէտ ահա կը կոչեն, կըսէր
պէօլիւք պաշին :

— Օրհնեալ ըլլայ Աստուած որ գիտ-
մարդ ստեղծեց որ կարենամ վրէժ լուծել
մեր ազգի թշնամիներէն, ըսաւ Սթոյնը :

— Շուտով պիտի գա՞նք քու կտրիճ
ներդ :

— Ինձի ըսին որ Թրոյաի կիրճը՝
հայտնակների աղբիւրին մօտ սպասենք ի-
րենց :

Լառներին մէջ : Այն խումբը որ Տրա-
պիզոնի գծով կարին, Բաղէշ, վան-
պիտի այցելէր, 8 օր առաջ տեղա հա-
սաւ, Բաղէշէն մեկնելով : Դեռ յայտ-
նի չէ թէ ի՞նչ անելու են, իրենցմէ ա-
ռաջ Բաղէշի մէջ իրենց կատարած մի
բարենորոգման համբաւը լսեցինք.
այնտեղ իբր թէ բանտարկել տուած
լինին այն բոլոր Հայեր (մեծ մասամբ
հարուստներ) որոնք հեռագրական
հանրագիր մը զրկած էին Պօլսի թէ
ջարդերի հեղինակները մի քանի խոտ-
վայոյզ Հայեր եղան Այս տարօրինակ
բանտարկութիւն թէեւ ըստ ինքեան
անհաւատալի է, սակայն նկատի ունե-
նալով որ Բաղէշ ոսկեհանքեր ունի,
զոր Թահսին փաշան ճարտարու-
թեամբ շահագործեր էր ժամանակին,
սկսած ենք նուազ թեւահաւատ լինել
այդ կարգի լուրերին : Այդ քննիչ յանձ-
նախումբն իր գալու երկրորդ օրն ի-
րեն ներկայանալ հրաւիրեց Առաջնոր-
դը (պատր. Տեղապահ) և հայ երեւե-
լիները և անոնց հարցուց երկրի ա-
ւելման պատճառներն ու խռովու-
թեան շարժառիթները : Առաջնորդը
ինչպէս և ներկայք արի պատասխան.
ներ տուած են ճշմարտութիւնը պար-
զելով և համարել Քիւրտերի կատա-
րած եղեռնագործութիւնները նկա-
րագրելով. աղկէ գո՛հ չեն եղած քըն-
նիչները, որոնք կը սպասէին ինչ գար-
ձեալ Հայ խռովարարների մասին Յե-
տոյ իրենք խօսք բացեր են և կամիւ
յայտներ են որ իբր թէ 1000 ար-
օտարական և փախստական յեղափո-
խականներ ծածկուած են քաղաքին
մէջ. Թէրզիպաշեան անոնց պատաս-
խաներ է որ եթէ մինչև իսկ 100
փախստական կամ օտարական գըտ-
նուի քաղաքին մէջ, ինք պատրաստ է
իր գլուխ տալ : Այսպիսով կը ցրուի
ժողովը, որովհետեւ քննիչները միշտ
կրկներ են (Համիտիէի վերաբերմամբ)
թէ իրենք պատժելու պաշտօն մը չու-
նին :

Այս միեւնոյն շաբթու մէջ լուրեր
պտտեցան թէ քննիչներին հրաման
եկած է չուտով վերադառնալու, թէեւ
այդ չուտուցուեցաւ և անոնց անկիւ-
ների մա ին յոռետեօ տարածայնու
թիւններ ալ պակաս չեն :

Ֆառուղի մէջ սպանուած Հայերի
մասին ահա մի քանի տեղեկութիւն.
ներ : Վերջին ընդհանուր աւարա-
ռութեան ժամանակ Ֆառուղի մէջ
ինքնապաշտպանութիւն մը փորձուե-
ցաւ և 2 ֆիւրտ սպանուեցան : Այդ
գիւղի մէջ կային մի քանի երիտա-
սարդներ որոնք զէնք առնելու դադա-
վար ստացեր էին և իրենց գիւղացի-
ներն ալ կը յորդորէին. աւարառու
թեան զէպքերէն ետք ատենք ալ
քաղաքը կը գտնուէին : Վերջերս
խաղաղութիւն տիրած կարծելով ի-
րենց գիւղ վերադառնալէ ետք, գիւ-
ղին մէջ իրենց թշնամի Հայ մը կեր-
թայ (այսպէս կը կոչուածուի) և գրա-
ցի Քիւրտերի (Ատիման գիւղ) իմաց
կուտայ այդ Հայերի վերադարձը, ո-
րոնք իրենց մօտ հիւր գտնուող Շէմզ-
կի Համիտիէի Քիւրտերէ գրգռուելով,
անոնց հետ մէկտեղ Ֆառուղի կիջնան և
այդ նշանակուած 8 Հայեր մէկ մէկ կը

բռնեն ու կը սպաննեն, միայն Շէմզ-
կիների թիւը 13 էր : Ասոնք այդ ըս-
պանութենէ ետք Չարանց գիւղն ալ
կերթան և այնտեղի ունեն ալ կը ս-
պանեն : (Վերջին անգամի աւարա-
ռութիւններ թէեւ առանց ջարդի ե-
ղան ընդհանրապէս, սակայն ո՛ր գիւ-
ղի մէջ որ աչքի ընկած կամ համբաւ
հանած կտրիճ Հայեր կային, մասնա-
ւոր ուշադրութեան առարկայ լինելով,
տառնցմէ մի մաս հեռացնուէ սպան-
նուեցան, ինչպէս Հասփոտան գիւղի
9-10 կտրիճներ) : Այս զէպք յուզիչ
եղաւ անով որ յայտնի նուագեցան
գարնան խաղաղութեան մասին, մա-
նաւանդ որ լուրեր կուգան թէ Քիւր-
տեր պատրաստուած են գարունին
կոտորածներ ալ սկսել : Գործերի
այսպիսի վիճակ մը եթէ իրականանայ,
Հայ յեղափոխականը, ամենէն չափա-
ւորն իսկ, յուսահատական միջոցների
փորձութեան չպիտի կրնայ դիմադ-
րել :

Երբ տեսնուի որ թիւրքն առանց
պայմանաւոր տալու որոշում տուած
է հայ գիւղացիների արագ քնաջնջման,
հայ կտրիճը զգուշաւոր մնալու վրայ
չպիտի մտածէ ալ, զի այն տարրը,
երկրագործ անգէն Հայը, որի գոյու-
թիւնը վտանգի ձգել չէր համարձա-
կեր իր սեւէ շարժումով, առանց ա-
նոր արդէն բոլորովին պիտի ջարդուի
ու մահմետականանայ : Սակայն դեռ
յոյսեր բոլորովին չեն չըացած : Դեռ
յուսոյ նշոյլ մը կայ թէ թիւրք կառա-
վարութիւնն իւր նոյն իսկ ներկայի
շահը նկատի ունենալով, գիւղացիին ա-
պահովուէ գաշտ վերադառնալու :
Իր տուրքեր անդանձելի կը մնան.
թիւրք պաշտօնէութիւնն իր օրեր
համարեա թէ անօթի կանցուէ. նա-
հանգային կեդրոնական սնտուկին մէջ
այս 2-3 ամիս է որ օրական 2-3 ոս-
կիի մուտք հաղու թէ կը լինի. եկած
գումարը ինտուրնների անգիծախքերին
համար կը խլուի. բոմազանի մէջ ենք,
կէս ամսական մ'ալ չէ տրուած պաշ-
տօնեայներին, որոնցմէ մին այս շաբ-
թու Տէֆթէրտարէն 7 մէճիտ կրցաւ
ստանալ անձնասպանութեան որոշու-
մը (եթէ մերժուէր) յայտնելով :

Սովետահ շինելու համար, Անդ-
լիան և Ամերիկան եկած գրտական
նպաստներին կարօտող Հայերը հետ-
զհետէ կը շատնան. Ազգ. Առաջնորդա-
րանի մէջ կազմուած յանձնախումբն
ալ անգործ չէ. հետեւեալ թուերը
կրնան ձեզ հետաքրքրել :

Օրիորդ Միս Քիմզըլ միտիոնա-
րուհին որ կը մատակարարէ գրսէն
եկած նպաստները, իր (յ մուար 1 --
փետր. 1) մէկ ամսի տեղեկագրով
(ուղղեալ արտասահման) կը ցուցնէ որ
այդ մէկ ամսի մէջ օրական 2,475 ո-
խա հաց բաշխած է 5000 անձերի. ը-
սել է այդ ամսուան մէջ 580 օսմ. ոս-
կի (1) հացի բաշխման գին եղած է :
Բացի աղկէ, նոյն ամիս իրմէ օրական
գործ ստացողների թիւը 1725 անձի
հասած է, որմէ 40ի չափ վերակացու,
միւսեր գործաւոր են. անոնք իրմէ

(1) Մէկ օսմ. ոսկին գրէթէ 23 ֆը-
րանք է :

մայրը :

— Թշուա՛ն զաւակներս, կրկնեց կե-
սուրը :

— Տէր իմ, առողջութիւն ու կեանք
պարգեւէ՛ իրեն, ըսաւ կեսայրը :

— Ա՛լ ուշ է, հայրիկ : Դո՛ւն ես,
մայրիկ : Բայց ո՛ր է Սթոյնը, Գոփս ե-
կէք ամենքիդ... :

— Քոյդ ենք, պատասխանեցին :

— Ե՛ւ, աղէկ, ամենքիդ հոս էք... :

Մի՛ լաք : Տե՛սէ՛ք, իմ հրեշտակ կուգայ
ու մատովը գիտ կը կանչէ... : Ար տես-
նե՛ս, Սթոյնը, ինչպէս կը բարկանայ
քեզի : « Պարտաւոր է տունը մաքրել ու
քու անպատուութիւնը սրբել : Թո՛ղ յի-
շէ որ զաւակ ունի » կըսէ հրեշտակը :
Մնա՛ք բարով ամենքիդ... : Հոս եկուր,
Սթոյն, ու ձեռքդ տուր ինձի : Անի-
ծեալ ըլլաս, եթէ անոնցմէ վրէժ չլու-
ծես... : Հայտէ՛ր երթանք : Ա՛ ա՛ ա՛, դուն
Սթոյնի կը նմանիս : Սեւ, սեւ մառա-
խուղ մը ու բան մը չտեսնուիր... :

Թ.

Բատա, կամ անոր մարմինը գերեզ-
մանատուն տարուեցաւ ու ամբողջ Քի-
սուրա գնաց անոր ուղեկցելու : Սթոյնը
և պէօլիւք-պաշին դադաղին ետեւէն
կերթային ու կը խօսակցէին : Երկուքին
ալ գէժեքրտեղոյն էին, ձայներին խռո-
պոտ և աչքերէն կը շողային : Սթոյնը
միայն անատեն լացաւ երբ Բատան ալ
գերեզման նետած էին :

Եւթմ-
դ Լս-
դն ալ
կը-
արա-
գի ե-
գիւ-
մբաւ-
անա-
նելով
պան-
գիւղի
ուղի
նցան
մա-
թիւր-
ունին
ծերի
անայ,
աւա-
ների
մադ-
անց
ուած
ման,
վրայ
ըրբը,
ոյու-
րծա-
ց ա-
դուի
դեռ
Գեռ
առա-
ովայի
ին ա-
յուր
ման,
օրեր
նա-
մէջ
ոս-
կած
երին
ենք,
պաշ-
շաբ-
ոցաւ
ոչու-
նեղ-
ական
հետ-
դա-
ւմն
ւերը
ոնա-
րսէն
1 --
գրով
նէ որ
5 օ-
ի Լ-
ոս-
ծ է:
ական
անձի
սցու-
իւրմէ

բուրդ, բամպակ կը ստանան մանեղու,
գործելու և իբր հագուստ իրենց
յանձնելու համար: Այդ հագուստ-
ներն ալ իրենց կարգին աղքատներին
կը բաշխուին: 95 յուլիս 1էն սկսած
է այդ արտաքին նպատի մատակա-
րարում և մինչեւ այժմ մօտիկ 4,000
օսմ. ոսկիի գումար մը բռնած է:

Ազգ. յանձնախումբն ալ որ հա-
մերաշխարհ կը գործէ միսինարու-
հին հետ և աշխատութեան ու նը-
պատի բաժանում մ'արած է անոր
հետ, իր կողմէ հոկտեմբեր 24էն ըս-
կսած է գործել. այս ժամանակամիջո-
ցի մէջ 300 ոսկի վանի քաղաքացի-
ներէն հանգանակած է. 500 ոսկի
պատրիարքարանէն ստացեր է և 100
ոսկի ալ Աղթամարի վախճանած կա-
թողիկոսի փողիքէն ընդունել է: Այդ
գումարներէն այժմ իր քով կը մնայ 100
ոսկիի գումար մը, մնացածը բաշխուել
է, մասնաւորապէս գաղթականաց ան-
կողմին, բնակութեան. ցորեն ալ գնած
է 300 ոսկիի չափ, ոյրի կէսն արդէն
բաշխուած է:

Առ այժմ մինչեւ գարուն, ձիւնե-
րի հալիւը կը յուսացուի հացով մը
ապրեցունել գաղթականներն և քա-
ղաքի անգործները (որոնց թիւն ալ
հետզհետէ կը շատնայ գործերի և ա-
ռեւտրի դադարելով): Իսկ ապագան
անորոշ է: Առ այժմ հիւանդութիւն-
ներ, թիֆո, ճարակ գտած են. թէ
գաղթականներէն և թէ քաղքցիներ-
րէն կերթան բաւական թուով: Բա-
րեկենդանն անզգայի կերպով անցաւ.
ապաշխարանքի օրերի մէջ մտանք,
առանց բազոսական մեղքեր գործե-
լու:

Խնդիր մ'ալ այս օրեր բաւական
կը զբաղեցունէ միտքերը: Չարչի
Պաղտիկեան Թաղոք անուն այսօրդա-
ցի մի անձ, աշխատ Պարսկաստան ան-
ցած կը լինի և այնտեղէ մի նամակ կը
գրէ վանի մէկ ծանօթին. նամակաբե-
րը ճամբան սպաննուած լինելով նամա-
կը կառավարութեան ձեռքը կանցնի.
յիշեալ անձն իր նամակի մէջ, թո՛ղ այն
կողմեր տեսածն ու լսածը գրելը, 40է
աւելի այստեղ բնակող անձերի անուն-
ներ կուտայ, եկեղեցական, աշխար-
հական, ուսուցիչ, արհեստաւոր եկային.
անոնց ոմանց բարեւներ կուղղէ, ինք-
զինքն ալ յեղափոխական մը ցոյց կու-
տայ, ձեզ ծանօթ պոռոտախօս խմբին
պատկանող և Այդափ անպատեհ կեր-
պով այդ անուններին գրուելը՝ գուցէ
և այդ տղայի մէկ ցած նպատակ ունե-
նալը ենթադրէ. սակայն աւելի հա-
ւանական է որ յիմար ցուցամու-
թեան թելադրութիւն մը լինի այդպէս
անուններին ցանկ մը իր նամակի մէջ
գնելը: Այժմ կառավարութիւնը կը
պատրաստուի գատի քաշել յիշուած
բոլոր անձերը, որոնց խիստ մեծ մասը
այդ տեսակ տղայի մը գոյութիւնն ան-
գամ չէր գիտեր, թո՛ղ թէ ատոր
հետ յարաբերութիւն մ'ունենալ:

ՔԱՂՈՒԱԾՆԵՐ
ԱՆԳՆԱԻ ԿԱՊՈՅՏ ՏԵՏՐԱԿԷՆ
Սասունի քննիչ յանձնաժողովի
տեղեկագիրը
(Շաբ. 66րդ քուէն)

Գալով կէլիէկիւզանին, վերոյիշեալ
մէկ վկայութենէն զատ, միւս վկայու-
թիւններէ մեծ մասը, ինչպէս նաեւ
Մուրատի վրայ իրեն ձերբակալուած
ժամանակ գտնուած նամակը (1) ցոյց
կուտան թէ օգոստ. 12էն 14, Հայեր
դեռ կը բնակէին կէլիէկիւզանի մէջ:
Քիւրտերի և Հայերի միջեւ ծա-
գած այս առաջին կռիւնների շարժա-
ռիթներին ու մանրամասնութիւննե-
րին վրայ՝ կէլիէկիւզանցի երեք Քիւր-
տերի Սբականքցի մէկ Քիւրտի և վե-
րոյիշեալ Շէնիքցի Մանուկի տղայ
Ժիրպօի պատմածներն այնչափ հա-
կասութիւններ կը պարունակեն և
նոյն իսկ իրենց պատմածներն այնպի-
սի անհաւանական բաներ են որ ստո-
րագրեաներս չենք կրնար նշանակու-
թեան արժանի համարել զանոնք:
Միեւնոյն տեսակ պատմութիւն մը
կրկնեց նաեւ Զէյլանցի Շէյխ Մէ-
հմէտը որ անշուշտ տեղեկութիւն ու-
նեցած լինելու էր անցած տարիի
դէպքերին վրայ. այն անձի կրօնա-
կան բարձր դիրքն երաշխաւոր պէտք
է լինէր իր պատմածի ճշմարտու-
թեանը: Բայց Շէյխն իր պատմածը
մի քանի անգամ՝ կրկնած ժամանակ
յայտարարեց թէ ինք լսածին համե-
մատ է որ կը խօսի և այդ լսած լու-
րերի ճշդութեանը չերաշխաւորեր.
իրեն մի քանի անգամ՝ կրկնած այդ
զգուշաւոր վերապահումներ մեծ տա-
րակոյսի կենթարկեն իր պատմածը,
քանի որ պտւած լուրերին արձա-
գանք միայն լինելով կը բաւականա-
նայ:

Այս կռիւներ եղած միջոցին, այդ
երկրի մէջ խաղաղութիւնը պահպա-
նելու պաշտօն ունեցող և Շէնիքցի կէս
ժամ հետո Մէրկէմուզանի մէջ բա-
նակած կանոնաւոր զօրքերի վաշտերն
ի՞նչպէս վարուած են: Այս նկատմամբ
երկու տեսակ բացատրութիւններ

(1) Այդ նամակը Տ. Յովհաննէս քահա-
նայ, Օհան Նիկոյեան և Գրգօ Մոսէեան
գրած են Մուրատին հետեւեալ իմաս-
տով «Ա. բան մը չէ մնացած մեզի, ո-
րովհետեւ 12 օր է որ կը կռուին մեզ
հետ և Աստուծոյ յաջողութեամբ միշտ
յաղթող հանդիսացանք»: Բայց երէկ ա-
ռաւոտն ի վեր յարձակուած ամեն կող-
մէ սկսած է մեր վրայ, շէշիցիքը
գրաւուած է և երեկոյին ալ գիւղը մեր
նկողմ մոխիր գարծաղած են: Այս ա-
ռաւոտ ալ, Անտոքի ամեն կողմերէն մեր
վրայ կը քաշեն և քիչ կը մնայ որ մեզ
բոլորովին ոչնչացունեն: Ասոր համար Տ.
Պետրոս Ալէկիկի զանի բնակիչներէ շա-
տերն իրեն հետ առած զնայք է Սա-
սուն առանց մեր գիտութեան: Արիւ
ճար չգտանք բայց եթէ երկու երեք կին
զրկել անոնց քով, մի քանիները միայն
վերադարձան: Գեռ չենք գիտեր թէ ո՞ր-
չափ մարդիկ սպաննուած են. միայն թէ
շատ կիներ և մանուկներ իրենց տուներ
մէջ այրուած, շատերն ալ կորստ ած են:»

տրուած են. Հայ դիւղացիները գրէ-
թէ միաձայն յայտարարեցին թէ զօր-
քերը Քիւրտերին հետ միացան և Շէ-
նիքի ու Սէմալի վրայ եղած յարձակ-
ման մասնակցեցան: Բայց այդ զօր-
քերի հրամանատար Հաճի Մուստա-
ֆա Էֆէնտին կուրանայ և կըսէ թէ
ինք չգիտեր այդ կռիւների գոյու-
թիւնը, թէեւ այդ կռիւների մասնակ-
ցած Քիւրտերն և Հայերը կը հաս-
տատեն անոնց գոյութիւնը. և կըսէ
միայն թէ առաւօտ մը իմացաւ որ
գիշերը Պէքրանլիներէն մէկ մաս մը
յարձակում կրեր է Հայերէն, Էօմէր
աղաի եղբորորդին սպաննուել է և
կաւելցունէ թէ անոր «կտոր կտոր
եղած դիակը բերուել է զօրաբանա-
կը:»

Պէքրանլիներն և Պատիգանլիներն
իրենք ալ կուրանան զօրքերին կռուի
խառնուած լինելն և կըսեն թէ Հայե-
րէն չընկալատուած լինելով անկարե-
ւի եղաւ իրենց լուր զրկել Մէրկէմու-
զանի զօրքերին:

Սակայն ստորագրեալները չեն կըր-
նար ընդունիլ այդպիսի բացատրու-
թիւն մը քանի որ Պատիգանլիները
որոնց արօտավայրները կը գտնուին
Շէնիքի միեւնոյն կողմը ուր բանա-
կած են զօրքերը, կ'ցան կռուին վը-
րայ լուր առնել և իրենց ըսածին նա-
յելով, հարկը հօգիի չափ երթալ
միանալ Պէքրանլիներին հետ:

Ասկէ զատ, զօրքերի խմբին պե-
տը որ, ինչպէս իր և Ֆէվի Էֆէնտի
վկայութիւնները կը հաստատեն, հա-
ւատ կընծայէր առաջուց տարածուած
այն լուրերի թէ Հայեր մտադիր են
կտորել Մէրկէմուզանի մէջ իր հրա-
մանի տակ գտնուած զօրքերը որոնց
թիւն ալ այդ պատճառով աւելցուած
և մէկ վաշտի հասած էր, ինչ որ ինք
միշտ կը ծածկէր, պէտք էր անշուշտ
զգուշութեան և հսկողութեան միջոց-
ներ ձեռք առած լինէր իմանալու հա-
մար իր շրջակայքն անցած դարձած
բաները և մասնաւորապէս իր բանա-
կատեղին մօտիկ եղած այն կռուի, որ
կուռուղների բազմութեամբ բաւական
աչքի զօրնեիք բան մ'էր:

Ստորագրեալներն, իրենց տրուած
այդ զանազան վկայութիւնների մէջ
նկատի առնելով որ Հայերն են միայն
ամբաստանող թէ Մէրկէմուզանի զօր-
քերն ալ մասնակցած են Քիւրտերի
յարձակումներին, բացարձակապէս
ապացուցուած չեն կրնար համարել
այդ. բայց եթէ ընդունինք ալ թէ
զօրքերն իրօք չեն խառնուած այդ
կռիւներին, իրենց մօտ այդպիսի ծանր
դէպքեր պատահած միջոցին որոնք
անկարելի է որ չիմանային իրենց ան-
գործ կեցած լինելը, ինչպէս ինք զօր-
քերի գլխաւորը յայտարարեց, նոյն
չափ ծանր դատապարտւած են ար-
ժանի կընէ իր այդ վարմունք որչափ
եթէ ուղղակի մասնակցած լինէր
կռուին:

Վերեւ պատմուած դէպքերը, Ա. ք-
չէսէրի միջադէպը, Քիւրտերի վրայ ե-
ղած մի քանի յարձակումներն և վեր-
ջապէս վէլիքանլիների վրայ եղած
յարձակումը, աւելնալով այն լուրի
վրայ թէ Հայերը կուզեն նոյն իսկ

Մէրկէմուզանի զօրքերին վրայ յար-
ձակել, թէ իրենց խումբերէ մըն մը-
տադիր է Սասունի գաղմագամ սպան-
նել Շատախի մէջ, վերջապէս Պէք-
րանլի Քիւրտերին հետ եղած կռու-
ւ ատոր վրայ Հայերին Անտոք լեռը
քաշուելը, աւելցուր ատոնց վրայ նաեւ
Մուրատին և իր ընկերների այդ դիւ-
ղացիների մէջ գտնուելը որ տեղական
իշխանութիւններին համար գաղտնիք
մը չէր, այդ ամենը տեղական իշխա-
նութիւնները նկատեցին իրեն և մի
յայտնի ապստամբութիւն կառավա-
րութեան դէմ որ որոշեց զօրք զըր-
կել, ապստամբները ցրուելու և ա-
նոնց գլուխ եղող Մուրատն և իր ըն-
կերներ ձերբակալելու նպատակով:

Մի քանի վաշտեր համախմբուե-
ցան Մուշի մէջ և մի ջոկատ ալ կազ-
մուեցաւ գնդապետ Թէֆիկ պէյի
հրամանատարութեան տակ որ Դ. զօ-
րաբանակի հրամանատար Զէքի փա-
շան ուղղակի հրահանգներ ստացաւ
և որ յետոյ Մուշի զինուորական հրա-
մանատար Լուսէմ փաշաի հրամանին
տակ դրուեցաւ: Այդ ջոկատ կը բաղ-
կանար երկու և քառորդ վաշտ հետե-
ւակազօրքէ և մէկ խումբ հեծեալզօր-
քէ որոնք լեռնային երկու թնդանօթ
ունէին իրենց հետ. ատոնցմէ զատ կա-
յին նաեւ 30 ոստիկան (զապրիյէ):

Այդ ջոկատ 1894 օգոստոս 13ին
(Հ. Տ.) Մուշէն ճանբայ ելնելով գնաց
Շէնիքի մօտ միացաւ այն երկու խումբ
զօրքերի հետ որ, նք Մէրկէմուզան
բանակած էին և որոնց վրայ մի քանի
օր առաջ ուրիշ զօրքեր ալ աւելնալով
վաշտի մը հասած էր իրենց թիւ:

(Շարունակելի)

ԹԻՒՐԻՔԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ.պօլսէն կը հաղորդեն անգլիա-
կան լրագիրներին թէ Հայաստանի և
Անատոլիոյ նահանգներին մէջ կոտո-
րածներին ժամանակ պաշտօն վարող-
ները՝ ոչ միայն չեն պատժուած ինչպէս
խոստացուած էր պետութիւններին,
այլ և վարձատրութիւններ ալ ստա-
ցած են: Այսպէս Մարաշի կառավար-
չին զրկւած Մէհմետիյի պատուան-
շանի մեծ ժապուէնը: Ընդհակառակ
Լատա Պէյոր Տրապիզոնի մէջ անցած
հոկտեմբեր ամսի կոտորածէն առաջ
ամեն ջանք ըրած էր յուզումը հան-
դաւանեցունելու համար, Տրապիզոնի
տեղական իշխանութիւններէն ձերբա-
կալուել և գաղտնապէս Կ.պօլսի զըր-
կուել է:

Կ.պօլսի աւստրիական դեսպան
Պարոն Ֆրանց Գալիէ մարտ 4/16ին
մեկնած է Կ.պօլսէն Վիեննա երթա-
լու համար ուր Ֆրանց Եռոսէֆ կայս-
րին անձամբ ներկայանալով, 10 օրի
չափ յետոյ պիտի վերադառնայ Կ.պօ-
լսի:

Ամերիկեան դեսպան Տ. Թըրքը
արձակուրդով մեկնած է Կ.պօլսէն:
Նախ պիտի երթայ Բիրէ, անկէ ալ
Նաբօլի և Հոմօմ և ի վերջոյ հաւանօ-
րէն Նիւ Եորք: Իր բացակայութեան
միջոցին դեսպանատան գործերը պի-

տի վարէ առաջին քարտուղար Տ. Ճօն
Ռիտայ :

ԱՐՏԱԾԱՀԱՅՆԻ ԼՈՒՐՆԵՐ

Ռուսիայի Ներքին Բ. կայսրի թա.
գաղութեան հանդէսները պաշտո.
նական ծրագիրը հրատարակուած է:
Չարն ու Չարուհին մայիս 6/18ին պի.
տի հասնին Քէյթրովսքի պալատը.
Մոսկուայի մօտ. 9/21ին հանդիսաւոր
կերպով պիտի մտնեն Մոսկուայի թա.
գաղութիւնը պիտի կատարուի մա.
յիս 14/26ին և յաջորդ Երեք օրերը
Չարն ու Չարուհին Գրէմլինի պալա.
տին մէջ պիտի ընդունին չորհաւո.
րութիւնները : 18/30ին, Քրանսական
գետական Տ. ար Մօնթէպէլլօ մի մեծ
պարահանդէս պիտի տայ : Մայիս
26/7 յունիսին մեծ զօրահանդէս պի.
տի լինի սրին պիտի մասնակցին բոլոր
զօրքերն և պալատին մէջ մի ճաշկե.
րոյթ տրուելով պիտի վերջանան հան.
դէսներն և Չարն ու Չարուհին պիտի
մեկնին Մոսկուայէն :

— Եզրկալական զօրքերն անցած
ուրբաթ օր դրուեր են Ա. քաղէն, ա.
ռանց գիմադրութեան մը հանդիպե.
լու : Մի ամբողջ կը շինեն Ա. քաղէի մէջ
ուր կարելի եղածին չափ շուտով ու.
տեսա և միմեք կը զրկեն : Որովհե.
տեւ բաւական զօրքերով գրաւուած
Ա. քաղէն և առկէ զատ ամբացած է ու
ամեն օր ալ նոր զօրքեր կը հասնին,
առաջապահ զօրագունքը փոխադրա.
կան ուղտերով մէկտեղ վերադարձած
է Ա. քաղէին Սարաս առանց դժուա.
րութեան :

— Ալմանիայի կայսրն և կայսրու.
հին, իրենց ամենէն մեծ երկու տղայ
ներ հետեւին առած, մարտ 23ին
մեկնած են Պէրլինէն, իտալիայի Ճէ.
նովա (Ճէն) քաղաքն երթալու հա.
մար :

— Կըսուէր թէ Հապէնները Մէ.
նէլիք թագաւորը 50 միլիոն Քրանդ
պատերազմական տուգանք կը պա.
հանջէ իտալական, հաշտութիւն կըն.
քելու համար : Ոմանք ալ կը գրեն
թէ 25 միլիոն ինչո՞ք է հիմա : Բայց
« իտալիա » լրագիրն և հռովմի ուրիշ
մի քանի լրագիրներ բացարձակապէս
կը հերքեն այդ լ. ր. ըսելով թէ Մե.
նէլիքի հետ իտալադոմեան բանակ.
ցութիւններին մէջ պատերազմական
տուգանքի խօսք եղած չէ բնաւ : « Ի.
տալիա » կը գրէ թէ կառավարու.
թիւնն իր վերջին հրահանգներ, մին.
չեւ իսկ մանրամաս խեղդիւնների վրայ,
զրկած է Պալատիսէրա զօրավարին, այն.
պէս որ կը յուսացուի թէ հինգ վից
օրէն կիմացուի բանակցութիւնների
արգելաբը. բայց իտալական կառա.
վարութիւնն ոեւէ պարագայի մէջ
հաշտութեան պայմանադիրը պիտի
կրնայ կնքել միայն պատուաւոր պայ.
մաններով :

— Սերպիայի Ալեքսանդր թագաւո.
րը ապրիլ 6ին կամ 7ին Ալթէնք պիտի
երթայ և անկէ պիտի վերադառնայ
18ին :

ՄԱՍՈՒ ԳԻՐԻՔԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ
ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիր.
քերը որոնց առջեւ նշանակուած գի.
նելին մէջ հաշտուած է նաեւ զրկե.
լու քոստի ծախքը :

Արտուր Հայաստանի կամ Տե.
ղեկագիր Բալուայ, Բարբերդու,
Չարանճաք, Ճապողորի և Եր.
զնկայու : Յատկուած լատ խնդրա.
նաց ազգասիրաց « թիզան գաւառ » :
Ոչխատասի Եւայ Պօղոս Ծ. Վ. Նա.
րանկան : 2 Քրանդ :

Նոր Երգարան Ազգային. Հրատա.
րակեց Հայկական Յ. Լիկինկան. Նիւ.
Եորք. տպագրութիւն Լիկինկան 1892.
Կը պարունակէ հին և նոր 119 երգեր :
1 Քր. և 50 սանթիմ :

Այս Երգարանի երգերի ցուցակն
առանձին ալ կը ծախուի : 15 սանթիմ :

Լիկինկան Կակիսիք (Բանաստեղ.
ծական գրուած մը Հայաստանի վիճա.
կին վրայ). 1890. Տպագր. հեղինակին.
Նիւ Եորք : 30 սանթիմ :

Ծրարները տպագրուած
(recommandé-registré) ստանալ ու.
ղղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրա.
րի (մինչեւ 2 քիլօ) համար 25 սանթիմ
տպագրութեան ծախքը վճարեն :

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ

(ԶԱՔԱՐԻՍ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՅԻՄՆԱՆԵՐԵՆԵ ԹԱՐԳՄԱՆՆՑ

ՄԱՐՏԻՑ ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Պուլկարիայի անկախութեան հե.
րոտներէ մէկին, Չաքարիա Սթոյա.
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր.
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւ.
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզ.
հետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յե.
ղափոխական գործիչ, խմբողրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարիայի Ազ.
գային Ժողովի նախագահ դառնալ.
իստ հետաքրքրաշարժ կենսագրու.
թիւնն է, որ ուղագրութեան արժանի
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկա.
րիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշ.
խատող պուլկար հայրենասէր յեղա.
փոխականների գործունէութեանը մա.
սին : Սկիզբը գրուած է նաեւ հեղի.
նակին, Բրօքիսէօր Լուի Լըժէի, և
թարգմանչին միշեւ Լըժէի թղթակ.
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգ.
մանութեանն առթով :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ
իր յառաջաբանի վերջ թէ « Չար.
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ըն.
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ գարձած մի
գիւղացիի այս վաւերական պատմու.
թեան վրայ » :

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ
1 Քրանդ և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակու.
թեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը
լինի :

(Պարսկաստանի հայերին համար
1 Քրանդ է :)

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

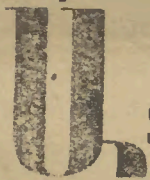
Տաճկական բռնութեան նահատակ
եղող խորէն Նարպէյ Լուսինեան Սըր.
բազանի պատկերը ընտիր թղթի վը.
րայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի
խմբագրատունը : Գինն է 65 սան.
թիմ, փոստի ծախքը խմբագրատու.
նէն վճարուելով :

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԹԻՐԱՆԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՉԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

« Հայոց Հայրենասիրական Միու.
թեան » հրատարակած այս փարզ ապե.
տարանի մէջ համառօտ կերպով բա.
ցատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայ.
րենասէր Հայ ինչ փափաքներ պէտք
է ունենայ և ինչ պարտքեր ունի կա.
տարելու :

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հա.
յերէն իրենց չլիւնի մէջ տարածել այս
տետրակ : Մէկ անգամէն 50 օրինակ
ծախու առնողին կը զրկուի 5 Քրանդով
Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաս.
տանի հայերին համար 10 սանթիմ) :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարա.
կած գիրքերին վրայ մասնաւոր չեղչ
կը լինի Պարսկաստանի հայերին հա.
մար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ
նշանակուած գիներովն :

Ա. ՀԱՅ ԴԻՏԵԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Մպաւած) :

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒԼԱՅԻ

Գ. ՍԱԼՄԱՍ ԻՍՐԱԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՑ ԵՒ
ՅԵՆՏԵԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՊՏԱԼՄ.
ԲԱՊԵՏԱՑ (Սպառած)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՅԻՆԵՐԸ. — (Հայաս.
տանցիների պանդ խառնութեան տխուր
հետեւանքների սէկ փոքրիկ պատկերը
կը ներկայացունէ վիպական կերպով) :
Դին (90 սանթիմ) 1 Քրանդ 20 սանթիմ :

Զ. ԳԱՄԱՌ ԳԱՐԵՊԱՆ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԶՆ
ԸՆԴՐՈՅՐԱՆ ԵՒ ԱՅԻՆԵՐԵՆ ԱՆԱՐԱՆԵ.
ԼՈՒՍ (Մեծանուն հայ բանաստեղծին
վերջնա գրած ազատաշունչ ընտիր ու.
ստանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետ.
րակով հրատարակուած են) : 50 հատը
2 Քր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սանթիմ)

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆԻԿԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐԻՄ.
(Սպառած)

Ը. ԹԻՒՐԿԻԱՆ ՀԱՅՐԵՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴԻԱ.
ՅԻՆԵՐ (Թիւրքիայի հայերին և իրենց
գրացի ազգերի վրայ վիճակագրական
և ցեղաբանական ամփոփ և հետա.
քրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պա.
րունակէ : Թիւրքահայաստանի մէջ բը.
նակող ալ և ալ ազգերէ բնակչների
թուին բազդատական մէկ ցուցակն
ալ կցուած է անարական վերջը) : Դին
50 սանթիմ (35 սանթիմ) :

Թ. «ԱՐՄԵՆԻԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐԱՐ» (Արմենիայի
Ա տարելրանի թիւերը այժմ բոլորը
չին սպառած և միեւնոյն ժամանակ

այսերի հետաքրքրութեան առարկայ
դարձած լինելով, այդ չրջանի էջ Մ
Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող
յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ.
ուած են Յուշարարի մէջ որ ութածալ
դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) :
(1 Քրանդ) : 1 Քր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի
արած բարբարոսութիւններէն մի փոք.
րիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց
կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսի մի.
ջոցների դիմած են իրենց վրէժ լու.
ծելու համար) : (15 սանթիմ), 20 սանթիմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՏԱՐԻՍ (Յուստաստանի մէջ
Թիւրքերի արած բարբարոսութիւն.
ներէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա.
յացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն
ինչպիսի միջոցների դիմած են իրենց
վրէժ լուծելու համար), (0,15 սանթիմ)
20 սանթիմ :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆԻ
ԳՐԱՄ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրե.
նասիրական ոտանաւորներէ մի քանին
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւ.
րեւ նմոյշներ դանազան քաղաքների
մէջ և զանազան տպաւորութիւններ
տակ իւրերեքմ գրած ոտանաւորներին
որոնք ժամանակին հրատարակուած չի
լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի
քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյ
ամփոփուած են այս տետրակի մէջ,
ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տը.
պագրուած ազգային երգարաններին
մէջ՝ որոնց վերստին տպագրութիւնն
վաղուց արդէն արգելուած է, և Ասիա
և Արմենիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշներ
մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըր.
ւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ
ինչ տպաւորութիւնների տակ ներշն.
չուելով գրուած են : Դին (10 սանթիմ)
15 սանթիմ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼԻՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆԵՔԷՆ ԱԻՆՈՒՄ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԼԳ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՄԲԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը
ներկայացունէ ընտանեկան տխուր
պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ
անբարոյական մի հայ իւր ապական.
ուած վարքաբարքով որչափ չար է.
ների պատճառ դարձած է և վերջ ք
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով
սպաննուած և անհետացած է աշ.
խարհէ : Դին 1 Քրանդ, (75 սանթիմ) :

ՅՆՕՐԷՆ—ԽՄԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԵԻԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Le Gérant : François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Midi
Allées de Méilhan, 44.